

Bryggen, 10.6-24

Innspill og kommentarer fra Stiftelsen Bryggen¹ på høringsutkast «Riksantikvarens håndverkstrategi»

Stiftelsen Bryggens ansatte har med interesse hatt utkast strategi til gjennomsyn og det ble 10.6-24 holdt et fellesmøte for kort å kunne oppsummere våre kommentarer, tanker og refleksjoner rundt det som er presentert. Her er en kort oppsummering i 5 punkter:

1. Stiftelsen Bryggen synes man i strategien på en god måte har fått presentert mange utmerkede ambisjoner for å kunne styrke håndverket og håndverkerne. Stiftelsen vil uttrykke støtte til RA sitt arbeid med å løfte frem tradisjonshåndverket og den immaterielle kulturarven.
2. Riksantikvaren med et hovedansvar innenfor kulturminneforvaltningen ønsker seg relevante utdannings- og opplæringstilbud innen håndverksfag over hele landet. Med begrenset fagkapasitet, ofte små miljøer og begrensede økonomiske ressurser kan en slik geografisk desentralisert «likevektspolitikk» fort føre til ytterligere utarming av situasjonen. Kompetansemiljøene både på høyere og lavere utdanningsnivå er i dag nokså ujevnt fordelt, det samme må sies om nøkkelpersoner innen flere håndverksfag. Vi savner en problematisering og drøfting av dette. Stiftelsen Bryggen mener man bør stimulere få, men solide noder/fagmiljøer utdannings-institusjoner med et regionalt eller nasjonalt ansvar på sitt felt. Vi synes det er bra at det løftes frem en ambisjon om en håndverksmessig styrking av kapasitet og kompetanse (Pkt. 1), men veien dit fremstår etter strategien fortsatt uklar. Vi formoder gode handlingsplaner de kommende år vil svare ut en del spørsmål rundt dette. Å anføre et premiss om at spesifiserte arbeider på verneverdige bygninger, anlegg og fartøy skal utføres av håndverkere med relevant kompetanse etter antikvariske prinsipper fremstår uheldig, språklig sett. Antikvarisk betyr for mange; gammeldags eller utdatert. Få ungdommer ønsker vel fremover å velge å være en del av et gammeldags, utdatert arbeidsmiljø. Å få styrket anerkjennelsen, rennommeet og vilkårene for håndverkerne er en viktig del, her ligger det en stor utfordring som vi alle må jobbe sammen for å få til!
3. Hovedutfordringen i strategien, slik vi leser utkastet, er at både hva en håndverker er eller i bunn og grunn skal bidra til er ikke drøftet i strategien på en adekvat måte. Det er et paradoks at strategien, slik den er formulert, legger opp til ytterligere stimulans av «overfladisk kunnskap» innenfor rammene av en neoliberal kapitalisme og omfattende konkurranseutsetting.

¹ *Stiftelsen Bryggen er en relativt stor tradisjonshåndverker-virksomhet som jobber med sikring, forvaltning, drift, vedlikehold, brannvern og antikvarisk istandsetting av verdenskulturminnet Bryggen i Bergen. Stiftelsen Bryggen har per 2024 i alt 11 tradisjonshåndverkere og en lærling innenfor tømringfaget som jobber for og med verdenskulturminnet.*

I stedet for å fremme en virkelighet der man sikrer og utvikler gode fagmiljø for å stimulere til at håndverkeren og håndverkermiljøene jobber frem et brennende engasjement for å gjøre sitt arbeid godt – for arbeidets egen skyld, legger man i strategien, uten noen videre argumentasjon, opp til det motsatte – at «markedet» skal løse utfordringene, jfr. Pkt 2. Stiftelsen Bryggen har, slik bygg- og anleggsbransjen er sammensatt og i relasjon til hvor antikvarisk istandsettingsarbeid i dag utføres, begrenset tro på at dette er en farbar vei og synes ikke strategien tar opp at det her ligger åpenbare faglige og strukturelle konflikter. Det er i dag betydelige mangler knyttet til anbudsbeskrivelser for antikvarisk istandsetting av vernede bygg, og på bestiller-kompetanse hos prosjekterende, hos arkitekter og byggherrer. Linken mellom håndverksutøveren og bestiller er tidvis manglende. Kontroll av utførende og kompetansen hos oppdragsgiver og i Forvaltningen, den er ofte langt fra tilfredsstillende. Disse ledd må også styrkes om man skal oppnå en varig forbedring.

4. Operativt må det fremover følge med ressurser for å få til kompetanseløft og kapasitetsøkning - samtidig leser vi virkeligheten i dag slik at ressurstilgangen til kulturvernsektoren reelt sett er på nedadgående. Dette burde da innebære at man utformer en alternativ strategi som tar inn og forholder seg aktivt til en restriksjon om at midlene i sektoren strammes til og at de mer enn før må mål-rettes. Det betyr bl.a. også å ta den tunge jobben med å si noe om hva man ikke lengre vil bruke midler på og hva man vil prioritere ned. Innenfor verdensarvforvaltningen har Stiftelsen Bryggen f.eks. fått erfart at det det siste tiåret blitt flyttet betydelige med midler fra istandsettingsprosjektene og håndverket og over til byråkrati, og til forvaltnings- og formidlingstiltak. Samtidig er ambisjonene innenfor istandsetting og behovene minst like stor som før. Å terminere store, langsiktige programmer, der til dels tradisjonshåndverk har stått i høgsetet, har heller ikke bidratt til å stimulere faglig profesjonsutvikling. Stiftelsen Bryggen mener håndverksrettede programmer ha en langsiktig karakter og at rammene må være forutsigbare.
5. En avgjørende målestokk for kvalitet i et håndverksmessig arbeid er om det etableres en forbindelse mellom å løse et problem og å finne et problem. Erfaringsbasert kunnskap og forskning skal styrkes – heter det seg i strategien (pkt 3). Stiftelsen Bryggen stiller seg positiv til at særlig empirisk rettet forskning kobles på et håndverksfaglig arbeid. Det ligger en fare i at tradisjonshåndverk oppfattes som «tilbakeskuende romantikk». Håndverkstrategien har tatt opp noen forhold som gjør kompetansen relevant for fremtiden; klimautfordringer og adaptiv bygging, behov for ombygging i stedet for nybygging, gjenbruk mv. Å rehabilitere det gode håndverk innebærer også å sørge for at man forankrer arbeidet i en håndgripelig, fysisk virkelighet. I en digital verden – med det globale samfunn som arena, er det antakelig mer viktig enn noensinne.

For Stiftelsen Bryggen

Bernt-Håvard Øyen
Direktør